

CoPack

YHTEISTOIMINNALLISEN SUUNNITTELUN VERKKOMATERIAALI

Kouluttajan opas

COPACKIN MATERIAALIEN KÄYTTÖ

OULU UNIVERSITY OF
APPLIED SCIENCES

© 2012 Oulu University of Applied Sciences · <http://copack.oamk.fi>

CoPack on rahoitettu Euroopan komission Leonardo da Vinci -ohjelman kautta.

Tämä dokumentti on julkaistu Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 lisenssillä.

Jos haluat lisätietoa sivustosta tai antaa palautetta:

Mr **Jukka Tikkanen**

Oulu University of Applied Sciences

Metsäkouluntie 90660 Oulu

Finland

+358 10 2723 290

jukka.tikkanen@oamk.fi

Ms **Arja Maunumäki**

Oulu University of Applied Sciences

Metsäkouluntie 90660 Oulu

Finland

+ 358 10 2722 779

arja.maunumaki@oamk.fi

Sisällys

CoPack tukimateriaalipaketti.....	4
Sisältö.....	4
Käyttöehdot	5
Vastuuvapauslauseke.....	5
1 Johdatus yhteistoiminnalliseen suunnitteluun	6
1.1 Peruskäsitteet	6
1.2 Yhteistoiminnallisen suunnittelun kritiikkiä	7
1.3 Sanasto.....	7
1.4 Lähteet ja suositeltava kirjallisuus.....	8
2 Valmistautuminen yhteistoiminnalliseen suunnitteluprosessiin	9
2.1 Roolit ja asenteet.....	10
2.2 Konfliktien hallinta	10
2.3 Media ja viestintä	11
2.4 Lähteet ja suositeltava kirjallisuus.....	11
3 Menetelmät ja työkalut	12
3.1 Ohjelmaperustainen suunnittelu.....	13
3.2 Yhteistoiminnallisen suunnittelun menetelmät.....	13
3.3 Lähteet ja suositeltava kirjallisuus.....	13
4 Dokumentointi	14
4.1 Tapahtumien dokumentointi	15
4.2 Kokouspöytäkirjan laatiminen	15
4.3 Tiedonhallinta	15
4.4 Lähteet ja suositeltava kirjallisuus.....	15
5 Arviointi.....	16

CoPack tukimateriaalipaketti

CoPack-nettisivusto sisältää ohjeita ja harjoitusmateriaalia **yhteistoiminnallisen suunnittelun** opetuksen tueksi. Sivusto on suunnattu erityisesti luonnonvara- ja ympäristöalan opettajille ja kouluttajille, mutta sitä voivat myös hyödyntää sekä suunnittelijat että suunnittelun opiskelijat sekä kaikki muut yhteistoiminnallisesta suunnittelusta kiinnostuneet.

Yhteistoiminnallinen suunnittelu (engl. collaborative planning) on vuorovaikutusta suunnittelijoiden ja sidosryhmien välillä. Aito mahdollisuus vaikuttaa, aktiivinen tiedonvaihto sekä toisilta oppiminen lisäävät osallistujien luottamusta ja sitoutumista. Tavoitteena on luoda yhteisesti hyväksyttävä suunnitelma tai toimenpide-esitys.

Suomessa **osallistava suunnittelu** (engl. participatory planning) on tutumpi termi. Yhteistoiminnallinen suunnittelu on kuitenkin hieman eri asia, sillä siinä vuorovaikutus on koko suunnitteluprosessin ajan jatkuvaa ja pelkän mieliteiden tiedustelun sijaan osapuolille annetaan suurempi vastuu suunnittelussa ja päätöksenteossa.

CoPack sisältää **materiaaleja** opetuksen tueksi: **monisteita, harjoituksia**, sekä niitä tukevia **diasarjoja**. Materiaalien pohjalta voidaan suunnitella eripituisia kursseja ja opintojaksoja. Yhteistoiminnallista suunnittelua tukevien menetelmien kuvaukset on kerätty yhteen tiedostoon **Methods Manual**.

Kouluttajan Opas on versio CoPack-nettisivustosta copack.oamk.fi/fi ja sitä voidaan käyttää ilman nettiyhteyttä. Oppaassa on CoPackin materiaalien käyttöön liittyviä ohjeita. Oppaassa mainitut Materiaalit voidaan myös ladata itse nettisivustolta. Materiaaleja voidaan myös muokata CoPackin tekijänoikeuksien mukaisesti.

Sisältö

CoPack on jaettu viiteen osioon tai koulutusmoduuliin:

1. Johdatus yhteistoiminnalliseen suunnitteluun avaa keskeisiä käsitteitä ja määritelmiä.
2. Valmistautuminen yhteistoiminnalliseen suunnitteluprosessiin tarjoaa tietoa suunnittelijalle tärkeistä taidoista.
3. Menetelmät ja työkalut esittelee ohjelmaperustaisen suunnittelun käsitteen sekä kuvaa tätä menettelytapaa tukevia menetelmiä.
4. Dokumentointi sisältää hyödyllisiä vinkkejä ja harjoituksia koskien yhteistoiminnallisen suunnitteluprosessin dokumentointia.
5. Arviointi sisältää tietoa yhteistoiminnallisen suunnitteluprosessin arvioimisesta.

On suositeltavaa käydä ainakin kolme ensimmäistä osiota läpi annetussa järjestyksessä.

Käyttöehdot

CoPack on julkaistu Creative Commonsin Nimeä-Tarttuva 3.0 lisenssillä.

Tämän lisenssin ehtojen mukaan voit

- ilmaiseksi ladata ja käyttää CoPackin materiaaleja,
- muunnella, kääntää tai muuten muokata CoPackin materiaaleja tai luoda omia teoksia sivuston materiaaleihin perustuen,
- jakaa kopioita CoPackin materiaaleista tai omista teoksista, jotka perustuvat sivuston materiaaleihin

seuraavin ehdoin:

- **Nimeä:** CoPackin materiaaleista tehdyistä kopioista tai sivustoon perustuvista omista teoksista täytyy löytyä maininta tekijänoikeudesta. 'Oulun seudun ammattikorkeakoulu' tai englanniksi 'Oulu University of Applied Sciences' täytyy mainita julkaisijana ja sen lisäksi tarvitaan tekstimuotoinen Internet-linkki CoPackin nettisivustolle <http://copack.oamk.fi>.
- **Tarttuva:** Jos teet muutoksia tai käytät teosta oman teoksesi pohjana, tulee syntynyt teos jakaa lisenssillä, joka on identtinen alkuperäisen teoksen lisenssin kanssa.

Vastuuvapauslauseke

CoPack on tuotettu kahden hankkeen, EnTraCop ja TraCoPi, aikana. Molemmat hankkeet on pääosin rahoitettu Leonardo da Vinci -ohjelman kautta. Leonardo-ohjelma on osa Euroopan komission Elinikäisen oppimisen ohjelmaa (Lifelong Learning Programme, LLP). CoPackin sisältö on tuotettu yhteistyössä hankkeiden osallistujien kesken ja Euroopan komissio ei vastaa sivuston tietojen oikeellisuudesta.

Sivustolla olevat mielipiteet ovat tekijöiden mielipiteitä. Sivusto on tuotettu huolella, mutta mitään takuita sisällön täydellisyydestä, virheettömyydestä tai luotettavuudesta ei ole. Tekijät eivät myöskään takaa, että sivustolla mainitut tai sivustolta linkitettyt dokumentit, nettisivustot tai muut lähteet olisivat ajan tasalla, virheettömiä tai täydellisiä.

CoPack on tarkoitettu vain ohjeistukseksi ja sivuston käyttäjän tulee itse päätellä sisällön soveltavuus, tarkkuus ja kattavuus ja käyttää sitä oman harkintakyvyn mukaan. Sivuston tekijät, EnTraCop ja TraCoPi hankkeet sekä Euroopan komissio eivät vastaa mistään seurauksista, mukaan lukien välittömästi tai välillisesti aiheutuneet vahingot, jotka ovat seurausta tämän sivuston tai kolmannen osapuolen sivustolle linkitetyn sivuston käytöstä tai toiminnasta.

1 Johdatus yhteistoiminnalliseen suunnitteluun

Yhteistoiminnallisen suunnittelun (collaborative planning) avulla pyritään intensiiviseen yhteistyöhön suunnittelijoiden ja sidosryhmien välillä. Vuoro-vaikutteisesti pyritään luomaan yhteisesti hyväksyttävä suunnitelma tai esitys, aina ei välttämättä toimita enemmistön kannatuksen mukaan. Perusajatuksena on tasapuolisesti osallistaa kaikki sidosryhmät aina suunnitteluprosessin alkumetreiltä lopulliseen päätöksentekoon ja suunnitelman toteutukseen asti.

Yhteistoiminnallista lähestymistapaa voidaan käyttää erityyppisissä, pienissä tai suurissa, suunnittelutilanteissa. Se soveltuu erityisen hyvin tilanteisiin, joissa halutaan antaa kansalaisille vaikuttamismahdollisuus yhteisistä asioista päätettäessä.

On oleellista ymmärtää teoria yhteistoiminnallisen suunnittelun taustalla ennen yksityiskohtia ja käytännön sovelluksia. Keskeiset käsitteet ja termit sekä erilaiset suunnittelun menettelytavat tulisivat olla selkeitä ennen yksittäisten menetelmien opiskelua.

OPPIMISEN TAVOITTEET

Tämän moduulin tavoitteena on perehdyttää opiskelijat yhteistoiminnallisen suunnittelun teoriaan.

Osion jälkeen opiskelijoiden tulisi

- hallita keskeiset käsitteet ja määritelmät
- hahmottaa erilaisia suunnittelun menettelytapoja
- ymmärtää yhteistoiminnallisen suunnittelun tärkeys
- olla tietoisia yhteistoiminnalliseen suunnitteluun kohdistuvasta kritiikistä

OPETUSOHJEET

Tämä moduuli koostuu kahdesta työpajamaisesta osasta, jotka kummatkin voidaan suunnitella kestämään 40-90 minuuttia:

1. Peruskäsitteet (työpaja ja keskustelu)
2. Yhteistoiminnallisen suunnittelun kritiikkiä (työpaja ja harjoitus)

Tukena on myös keskeisiä käsitteitä ja termejä avaava sanasto.

1.1 Peruskäsitteet

Tämä osio antaa yleiskuvan kansalaisten ja sidosryhmien osallistamisesta. Yhteistoiminnallista menettelytapaa verrataan muihin menettelytapoihin, joita kaikkia yleisesti kutsutaan 'osallistavaksi suunnitteluksi'. Oppituntiin kuuluu kolme monistetta, joiden sisältö voidaan käydä läpi luentomaisesti 45 minuutin aikana. On kuitenkin suositeltavampaa käyttää enemmän aikaa ja järjestää opetus työpajamaisesti eri aiheista rennosti keskustellen.

Moniste 1.1.1 hahmottaa osallistavan ja yhteistoiminnallisen suunnittelun käsitteiden historiaa sekä etsii niiden yhtäläisyyksiä eri hallintotapojen käsitteiden kanssa.

Moniste 1.1.2 käsittelee tarkemmin osallistamisen eri tasoja ja selvittää, mikä tekee suunnitteluprosessista yhteistoiminnallisen.

Moniste 1.1.3 listaa lisää edellytyksiä aidosti yhteistoiminnalliselle suunnittelu- prosessille.

Diat 1.1 sisältää diaesityksen kaikista kolmesta aiheesta.

1.2 Yhteistoiminnallisen suunnittelun kritiikkiä

Tämän osion tarkoitus on saada opiskelijat ajattelemaan ja huomioimaan yhteistoiminnallisen suunnittelun negatiivisia puolia. Oppilaat tulisi innostaa eloisaan keskusteluun aiheesta.

Moniste 1.2 tuo esille yhteistoiminnallisen menettelytavan kritisointia ja listaa kritiikille mahdollisia vastaväitteitä.

Harjoituksen 1.2 avulla voidaan keskustella yhteistoiminnallisen suunnittelun hyvistä ja huonoista puolista. Samalla harjoitellaan suunnittelijalle tärkeitä kommunikaatiotaitoja.

Harjoitus vaatii aikaa n. 45 minuuttia, mutta muuten tämän osion pituutta voi vaihdella. Moniste tarjoaa pohjan keskustelulle, jonka keston voi itse määritellä.

Vältäaksesi kritiikin, älä sano mitään, älä tee mitään, älä ole mitään.
– *Aristoteles*

1.3 Sanasto

Sanastosta löytyvät CoPackin tärkeiden termien määritelmät. Sanasto voidaan myös ladata PDF-tiedostona.

Deliberaatio: Päätöksentekoa tukeva tasa-arvoinen ja toisten mielipiteitä kunnioittava keskustelu.

Ohjelmaperustainen suunnittelu (engl. programme-based planning): Termillä tarkoitetaan CoPackissa lähinnä menettelytapaa, jolla pyritään parantamaan →**yhteistoiminnallista suunnitteluprosessia**. Siihen kuuluu kolme päävaihetta: ongelman tunnistaminen, ongelman jäsentäminen ja ongelman ratkaisu.

Osallistava suunnittelu: Suunnittelun lähestymistapa, jossa kansalaisten ja →**sidosryhmien** kuuleminen ja osallistaminen on olennainen osa suunnittelu- prosessia. Tavoite on eri näkemykset huomioivan lopputuloksen aikaansaaminen ja kansalaisilta ja sidosryhmiltä kerätään tietoa päätöksenteon tueksi.

Sidosryhmä: Kaikki tahot, joiden toimintaan suunnitteluprosessi vaikuttaa tai jotka itse vaikuttavat suunnitteluprosessiin.

Yhteistoiminnallinen suunnittelu: Suunnittelun lähestymistapa, joka perustuu intensiiviseen yhteistyöhön suunnittelijoiden ja →**sidosryhmien** välillä. Siinä pyritään yhdessä luomaan yhteisesti hyväksyttävä suunnitelma tai toimenpide-esitys. Vuorovaikutus on koko suunnitteluprosessin ajan jatkuvaa ja pelkän mielipiteiden tiedustelun sijaan osapuolille annetaan suurempi vastuu suunnittelussa ja päätöksenteossa.

1.4 Lähteet ja suositeltava kirjallisuus

Arnstein, Sherry (1969): A ladder of citizen participation. In: Journal of the American Planning Association JAIP, Vol. 35, No. 4, July 1969.

Brand, Ralf and Gaffikin, Frank (2007): Collaborative Planning in an Uncollaborative World. In: Planning Theory (November 2007) 6 (3): 282-313.

<http://plt.sagepub.com/content/6/3/282.full.pdf+html>

Fainstein, Susan. S. (2000): New Directions in Planning Theory. In: Urban Affairs Review, 35 (4) (March 2000), 451-78.

Healey, Patsy (2003): Collaborative Planning in Perspective. In: Planning Theory (July 2003) 2 (2): 101-123.
<http://plt.sagepub.com/content/2/2/101.full.pdf+html>

Healey, Patsy (1999): Collaborative planning: Shaping places in fragmented societies. Macmillan, London.

Innes, Judith E; Booher, David E. (2000): Collaborative Dialogue as a Policy Making Strategy. University of California, Berkeley, U.S.

2 Valmistautuminen yhteistoiminnalliseen suunnitteluprosessiin

Yhteistoiminnallinen työskentely on ryhmätyöskentelyä ja teoriaosaamisen lisäksi suunnittelija tarvitsee myös monipuolisia sosiaalisia taitoja. Vuorovaikutus- ja viestintätaitojen hallitseminen sekä oman minän ja muiden ihmisten käyttäytymisen tunteminen vaikuttaa suuresti yhteistoiminnallisen prosessin onnistumiseen.

Ajan salliessa tämän moduulin aiheita voidaan käydä läpi syvemmin.

Esimerkiksi kulttuurien välinen vuorovaikutus on tärkeä aihe, sillä on paljon kansainvälisesti toimivia yrityksiä ja organisaatioita. Monissa suunnitteluhankkeissa on yhteistyökumppaneita ympäri maailmaa.

Jos epäonnistuu valmistautumaan, valmistautuu epäonnistumaan.
– Benjamin Franklin

OPPIMISEN TAVOITTEET

Moduulin tavoitteena on kehittää erityisesti yhteistoiminnalliseen suunnitteluun liittyviä sosiaalisia taitoja. Moduulin jälkeen opiskelijoiden tulisi

- tiedostaa eri roolit yhteistoiminnallisessa prosessissa,
- osata erottaa erilaisia eettisiä päätöksenteon menettelytapoja,
- osata konfliktien hallinnan perusteet,
- ymmärtää viestinnän tärkeys yhteistoiminnallisessa suunnittelussa,
- omata esiintymistaitoja.

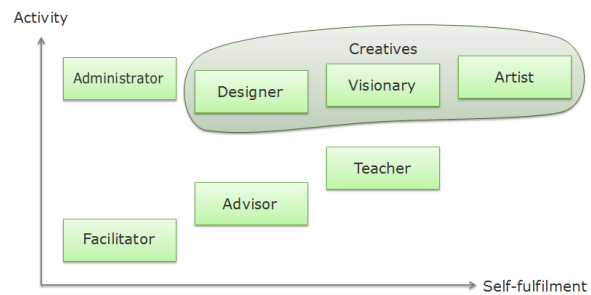
OPETUSOHJEET

Moduuliin kuuluu kolme luentoa, joissa siirrytään teorian kautta käytännön näkökohtiin:

1. Roolit ja asenteet (luento ja harjoitus)
2. Konfliktien hallinta (luento ja harjoitus)
3. Media ja viestintä (luento)

2.1 Roolit ja asenteet

Tämän luennon ensimmäisessä osassa käsitellään suunnittelijan omaksuttavissa olevia erilaisia rooleja. Luennon toisessa osassa voidaan päätöksenteon eettisiä näkökohtia. Aiheisiin liittyvien monisteiden sisältö voidaan käydä läpi 45 tai 90 minuutin mittaisena luentona. Tarkoituksena on saada aikaan keskustelua ja edistää syvällistä oppimista.

Moniste 2.1.1 käsittelee suunnittelijan eri rooleja yhteistoiminnallisessa suunnittelussa.

Moniste 2.1.2 esittelee kolme päätöksenteon menettelytapaa.

Diat 2.1 sisältävät aiheisiin liittyviä tekstiä ja kuvia.

Aiheisiin liittyy myös kaksi harjoitusta:

Opiskelijoiden täytyy valmistautua hieman kotona **Harjoitukseen 2.1.1**, jossa kokeillaan erilaisia suunnittelijan rooleja. Opiskelijoiden määrästä riippuen, esitykset ja tulosten läpikäyminen kestävät 20-60 minuuttia.

Harjoituksen 2.1.2 aikana opiskelijoita pyydetään omaksumaan joku tietty eettinen lähestymistapa ja keskustelemaan annetusta suunnittelutilanteesta. Tähän harjoitukseen tulisi varata aikaa vähintään 45 minuuttia.

2.2 Konfliktien hallinta

On luonnollista, että suunnitteluprosessin osapuolten erilaiset intressit aiheuttavat konflikteja. Ei ole järkevää yrittää välttää konflikteja kokonaan, vaan ennakoida ja hallita niitä.

Yhteistoiminnallisen suunnitteluprosessin konfliktitilanteissa tavoitteena ei ole häivyttää osapuolten erilaisia intressejä tai arvolähtökohtia, vaan mahdollistaa konfliktien rakentava käsittely ja löytää niihin yhteisesti hyväksyttävä ratkaisu.

Tässä osiossa käydään läpi konfliktien hallinnan perusteita. Aiheeseen liittyvien monisteiden sisältö voidaan käydä läpi 45 minuutin luentona. Harjoitus vie aikaa noin 30 minuuttia.

Moniste 2.2.1 erittelee konfliktien syitä.

Moniste 2.2.2 esittelee joitakin konfliktien hallintaan liittyviä menetelmiä.

Harjoituksen 2.2 avulla voidaan harjoitella tehokasta kuuntelua.

2.3 Media ja viestintä

Suunnitteluprosessiin sisältyy sekä sisäistä että ulkoista viestintää. **Moniste 2.3.1** sisältää tietoa ulkoisesta viestinnästä sekä uusista verkkoviestinnän keinoista.

Henkilökohtaiset esiintymistaidot ovat tärkeitä esimerkiksi silloin, kun on aika esitellä suunnitteluprosessiin liittyviä ehdotuksia tai tuloksia. **Moniste 2.3.2** sisältää esiintymiseen liittyvää ohjeistusta.

2.4 Lähteet ja suositeltava kirjallisuus

Amy, Douglas J. (1987): The Politics of Environmental Mediation. Columbia University Press, New York.

Bentham, Jeremy (1789): An Introduction to the Principles of Morals and Legislation.

Engel, Antonia and Korf, Benedikt (2005): Negotiation and mediation techniques for natural resource management. Prepared in the framework of the livelihood Support Programme (LSP). An interdepartmental programme for improving support for enhancing livelihoods of the rural poor. FAO, Rome.

Fisher, Roger and Brown, Scott (1988): Getting Together: Building Relationships as We Negotiate. Penguin, New York.

Foot, Philippa (1967): The Problem of Abortion and the Doctrine of the Double Effect in Virtues and Vices. In: Oxford Review, Number 5, 1967.

Kant, Immanuel (1785): Grounding for the Metaphysics of Morals. Translated by James W. Ellington.

Mandeville, Bernard (1714): The Fable of The Bees: or, Private Vices, Public Benefits. The first edition was published anonymously.

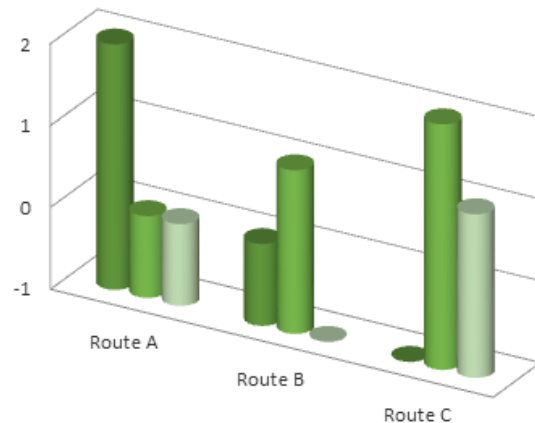
Schmid, Alex P.(1998): Thesaurus and Glossary of Early Warning and Conflict Prevention Terms. Forum on Early Warning and Early Response, London.

3 Menetelmät ja työkalut

Suunnitteluprosessin yhteistoiminnallisuuden lisäämiseksi on kehitetty monenlaisia menetelmiä ja työkaluja. Prosessin eri vaiheisiin löytyy sopivia menetelmiä ja on todettu, että jotkut menetelmistä toimivat erityisen hyvin yhdessä.

CoPack esittelee **ohjelmaperustaisen suunnittelun** käsitteen (engl. programme-based planning) ja ehdottaa siihen perustuvaa systemaattista menettelytapaa käytettäväksi yhteistoiminnallisessa suunnittelussa.

Methods Manual sisältää yhteistoiminnallista suunnittelua tukevia menetelmiä ja työkaluja. On mahdollista tarjota täysin kattavaa, joka tilanteeseen sopivaa menetelmävalikoimaa ja yhteistoiminnallisuuden lisääntyessä menetelmiä kehitellään myös jatkuvasti lisää. Manuaalissa kuvatut menetelmät on arvioitu ja valittu Tracopi-hankkeen aikana.

OPPIMISEN TAVOITTEET

Moduulin tavoitteena on tutustuttaa opiskelijat järjestelmälliseen yhteistoiminnalliseen suunnitteluun ja eri menetelmiin, joita voidaan hyödyntää suunnittelu-tilanteissa. Moduulin jälkeen opiskelijoiden tulisi

- osata erottaa suunnitteluprosessin eri vaiheet,
- omata kokonaisvaltainen näkemys eri menetelmien käyttökelpoisuudesta ja yleiskäsitys menetelmien valinnasta ja soveltamisesta eri suunnittelutilanteissa,
- osata soveltaa joitakin menetelmiä käytännössä.

OPETUSOHJEET

Tähän moduuliin kuuluu yksi 45 minuutin luento sekä työpajamainen harjoitusjakso. Työpajan pituutta voidaan säädellä käytettävissä olevan ajan mukaan. Aikaa tulisi varata kuitenkin vähintään 90 minuuttia.

1. Ohjelmaperustainen suunnittelu (luento)
2. Yhteistoiminnallisen suunnittelun menetelmät (työpaja)

3.1 Ohjelmaperustainen suunnittelu

CoPackissa ohjelmaperustaisella suunnittelulla (engl. programme-based planning) tarkoitetaan lähinnä systemaattista menettelymallia, jota voidaan käyttää yhteistoiminnallisen suunnitteluprosessin toteuttamiseen. Menettelymallin perusteella valitaan jokaiseen suunnitteluvaiheeseen soveltuvia menetelmiä.

Kahden monisteen ja diaesityksen avulla voidaan suunnitella 45 minuutin mittainen luento:

Moniste 3.1.1 käsittelee osallistamista prosessina.

Moniste 3.1.2 esittelee yksinkertaisen kolmivaiheisen menettelymallin yhteistoiminnalliselle suunnitteluprosessin tueksi.

Diat 3.1 sisältää diaesityksen kaikista kolmesta aiheesta.

3.2 Yhteistoiminnallisen suunnittelun menetelmät

Jotta yhteistoiminnallisen suunnittelun harjoittelu olisi mielekästä, tarvitaan jonkinlainen suunnittelutilanne. **Moniste 3.2** sisältää esimerkkitapauksen. On kuitenkin toivottavaa, että harjoitustilanteessa käytetään annettua esimerkkiä tutumpaa tapausta. Opiskelijoiden on helpompi motivoitua harjoitusten suorittamiseen, jos he tuntevat kyseisen suunnittelualueen ja suunnittelutilanteen. Annettua esimerkkitapausta voidaan käyttää oman tapauksen esittelyn pohjana. Monisteen muokattava lähdetiedosto löytyy CoPackin Tulostettavat aineistot -osiosta.

Kun suunnittelutilanne on esitelty, on aika harjoitella itse menetelmiä. Valitse tapaukseesi soveltuvat menetelmät **Methods Manualista** ja aloita yhteistoiminnallisen suunnitteluprosessin simulointi. On tärkeää käydä menetelmät huolellisesti läpi ja varata tarpeeksi aikaa myös menetelmien periaatteiden selittämiseen sekä loppukeskusteluun.

3.3 Lähteet ja suositeltava kirjallisuus

Longley, Paul A., Goodchild, Michael F., Maguire David J., and Rhind, David W. (2010): Geographical Information Systems and Science. 3rd ed. John Wiley & Sons.

Martins, Helena and Borges, José G (2007): Addressing collaborative planning methods and tools in forest management. Forest Ecology and Management 248, 107-118.

INTERNET

British Forestry Commission Toolbox for public engagement in forest and woodland planning: <http://www.forestry.gov.uk/toolbox>

Community planning website: <http://www.communityplanning.net>

Cayra (free mind mapping software): <http://cayra.en.softonic.com/>

Edraw (free mind mapping software): <http://www.edrawsoft.com/freemind.php>

EngagingCities (describes new online participation tools) <http://engagingcities.com/>

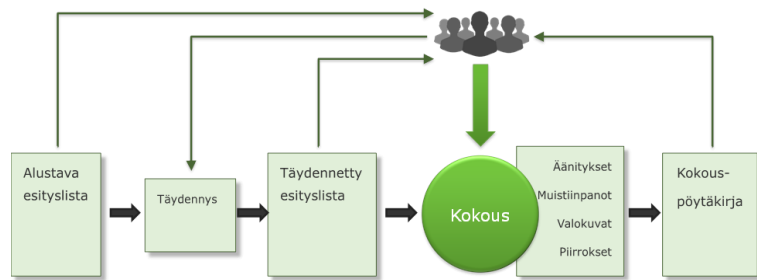
4 Dokumentointi

Kaikki suunnitteluprojektin aikana tuotettu olennainen tieto on dokumentoitava huolellisesti, jotta suunnittelu olisi läpinäkyvää ja ymmärrettävää sekä suunnitteluun osallistuville että muille asiasta kiinnostuneille.

Asianmukainen dokumentointi mahdollistaa projektin kattavan esittelyn, tarkistamisen ja työn etenemisen seurannan. Hyvin dokumentoidun projektin tietoja voidaan käyttää hyväksi myös tulevilla hankkeilla.

Tässä moduulissa pääpaino on erilaisten tapahtumien, kuten kokousten tai yleisötilaisuuksien, kirjallisella kuvaamisella. Kokouspöytäkirjan laatimisen vaiheet esitellään tarkemmin. Myös tiedonhallinnan perusasiat käydään läpi, sillä hyvin tehty dokumentointityö voi valua hukkaan, jos tietoja ei järjestellä tehokkaasti ja järkevästi tietokoneen tietokantoihin.

Tämä moduuli voidaan myös opettaa esitettyä aiemmin, sillä tässä vaiheessa oppilaiden ei ole välttämätöntä ymmärtää yhteistoiminnallista suunnitteluprosessia kokonaisuudessaan. Perustietämys suunnittelun eri vaiheista kuitenkin helpottaa oppimista.

OPPIMISEN TAVOITTEET

Tämän moduulin tavoitteena on, että oppilaat tutustuvat tiettyihin dokumentoinnin menetelmiin ja sen jälkeen hallitsevat perusasiat sekä tapahtumien dokumentoinnista että tiedonhallinnasta. Oppilaiden tulisi kyetä

- valitsemaan sopiva menetelmä tapahtuman dokumentointiin,
- laatimaan kokouspöytäkirja,
- hallinnoimaan tehokkaasti projektiin liittyvää tietoa.

OPETUSOHJEET

Tämä moduuli voidaan jakaa kolmeen noin 45 minuutin osaan, joiden tueksi on tarjolla kolme luentomonistetta sekä kaksi tehtäväohjetta.

1. Tapahtumien dokumentointi (luento),
2. Kokouspöytäkirjan laatiminen (harjoitus),
3. Tiedonhallinta (luento ja harjoitus).

Tämän lisäksi on myös suositeltavaa tarjota oppilaille mahdollisuus osallistua aitoon kokoukseen, työpajaan tai yleisötilaisuuteen.

4.1 Tapahtumien dokumentointi

Tämän aiheeseen johdattelevan luennon sisältö löytyy **Monisteista 4.1.1** ja **4.1.2**. Monisteissa kerrotaan dokumentoinnin merkityksestä hankeprosessin aikana sekä kuvataan erilaisia dokumentoinnin ja muistiinpanojen jälkikäsitteilyn menetelmiä. Saatavilla olevista välineistä riippuen, opettaja voi kehittää myös omia harjoituksia ja harjoittaa kuvattuja menetelmiä. Kaikki mahdollisuudet osallistua aitoihin tapahtumiin, esim. kokouksiin, työpajoihin tai yleisötilaisuuksiin, tulisi käyttää hyväksi.

Annetun opiskelumateriaalin avulla oppilaiden tulisi ymmärtää dokumentoinnin merkitys ja kyetä päättämään, milloin suunnitteluprosessin aikana dokumentointi on tarpeen ja mitä menetelmiä tuolloin tulisi käyttää.

4.2 Kokouspöytäkirjan laatiminen

Tämän harjoituksen lähtökohtana on kuvitteellinen suunnittelutilanne, joka on kuvattu tehtäväohjeessa **Harjoitus 4.2**. Oppilaat jaetaan ryhmiin ja kukin ryhmä ohjeistetaan pitämään kokousta. Kokouksen aikana laaditaan pöytäkirja.

Harjoituksen toisessa vaiheessa oppilaat arvioivat toistensa kirjoittamia pöytäkirjoja. Heidän pitäisi pystyä pöytäkirjojen perusteella kertomaan, mitä asioita kokouksissa on käyty läpi ja mitä päätöksiä tehty. Hyvin laaditun pöytäkirjan avulla kertominen on helpompaa kuin heikosti laaditun.

4.3 Tiedonhallinta

Tässä osiossa kerrotaan tiedonhallinnan perusteista, kuten hakemistojen rakenteesta, tiedostomuodoista ja aineistoa kuvailevasta tiedosta (metatiedosta). **Moniste 4.3** sisältää perustietoa tiedonhallinnasta. On suositeltavaa, että opetuksessa käytettäisiin apuna tietokoneita. Opettaja voi myös esitellä omia esimerkkejä, kuten huolellisesti tai huonosti järjesteltyjä hakemistoja.

Opiskelumateriaali on suunniteltu siten, että se on riippumaton tietokonemerkistä tai käyttöjärjestelmästä. Tietokoneiden käyttömahdollisuus on ehdoton edellytys **Harjoitukselle 4.3** (n. 15 min.), jossa metatiedon avulla järjestellään sekalaisia tiedostoja.

4.4 Lähteet ja suositeltava kirjallisuus

INTERNET

Advice on preparing an agenda, having a great meeting and writing up minutes
<http://themeetingminutes.com/>

The MIT Libraries Data management pages
<http://libraries.mit.edu/guides/subjects/data-management/index.html>

Tutkimusaineistojen tiedonhallinnan käsikirja (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto (ylläpitäjä ja tuottaja).
www.fsd.uta.fi/tiedonhallinta

5 Arviointi

Yhteistoiminnallisessa suunnittelussa on tärkeää arvioida itse suunnitteluprosessia sekä prosessin tulosten onnistumista. Arviointi voi lisätä osallistujien motivaatiota ja hyväksyntää prosessia kohtaan. Arviointi prosessin lopussa on erityisen tärkeää sen toimijoille sekä tulevia projekteja ajatellen.

Tässä moduulissa käsitellään toteutusvaiheen eli prosessivaiheen sekä lopputulosten arviointia. Moniste ja harjoitus voidaan käydä läpi 45 minuutin mittaisen luennon aikana.

Moniste 5.1 käsittelee yhteistoiminnallisen suunnitteluprosessin toteutusvaiheen ja tulosten arviointia.

Harjoituksen 5.1 avulla voidaan arvioida CoPackin materiaaleista suunniteltua opintokokonaisuutta tai sen osaa. Harjoituksen tulokset voi lähettää CoPack-sivuston yhteyshenkilöille.